

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízdila a JUDr. Kateřiny Šimáčkové v právní věci žalobce: **M. W.,** proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 12. 2009, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 35,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 35, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Rozhodnutím ze dne 10. 12. 2009, č. j. X, (dále jen „napadené rozhodnutí“) žalovaná zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek podle ustanovení § 29 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), za použití čl. 20 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení, publ. pod č. 228/1993 Sb. (dále jen „Smlouva“). V odůvodnění žalovaná uvedla, že doby zaměstnání se podle čl. 20 Smlouvy získané přede dnem rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky (dále jen „ČSFR“) posuzují podle předpisů smluvního státu sídla zaměstnavatele ke dni rozdělení ČSFR. Protože sídlo zaměstnavatelova žalobce bylo ve Slovenské republice, považovala žalovaná žalobcem doložené doby pojištění za slovenské doby pojištění, o nichž má rozhodnout slovenský nositel pojištění.

[2] Proti napadenému rozhodnutí brojil žalobce u Nejvyššího správního soudu žalobou ze dne 4. 1. 2010, ve které tvrdil, že žalovaná napadené rozhodnutí odůvodnila „klamem“, protože žalobce získal celkem 4138 dní pojištění na území České republiky, přičemž od věku jeho 55 let je podle závěru žalobce příslušná k posouzení této skutečnosti žalovaná.

[3] Nejvyšší správní soud žalobu ze dne 4. 1. 2010 postoupil Krajskému soudu v Plzni.

[4] Žalovaná se k žalobě vyjádřila podáním ze dne 22. 3. 2010, ve kterém uvedla, že součástí správního spisu týkajícího se žalobce je i žalobcova žádost o invalidní důchod uplatněná dne 4. 7. 2003. V žádosti o tento invalidní důchod žalobce uvedl, že pracoval u zaměstnavatele ČSD, železniční stanice Bratislava-Petržalka; žalovaná o žádosti o invalidní důchod rozhodla s konečnou platností dne 7. 3. 2008, přičemž žaloba proti tomuto rozhodnutí byla zamítnuta rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 2. 2009, č. j. 16 Cad 151/2008. I v řízení o přiznání invalidního důchodu bylo sporné, zda lze žalobci uznat doby pojištění získané na území Slovenské republiky. V řízení o přiznání invalidního důchodu jakož i v předmětném řízení žalovaná postupovala v souladu s čl. 20 Smlouvy a v souladu s čl. 7 odst. 2 písm. c) nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení č. 1408/71“). Na danou situaci dle žalované dále dopadal čl. 15 věta druhá za středníkem Správního ujednání o provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení publikované jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí pod č. 117/2002 Sb. m. s. (dále jen „Správní ujednání“), neboť zaměstnavatelem žalobce byl odštěpný závod nebo jiná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku se sídlem ve Slovenské republice; vzhledem k těmto ustanovením proto žalobcovu dobu pojištění získanou před 1. 1. 1993 měl posoudit podle názoru žalované slovenský nositel pojištění. Žalované bylo přitom známo, že žalobcovu dobu pojištění do 4. 4. 1990 slovenský nositel pojištění akceptoval.

[5] Krajský soud v Plzni rozhodl o žalobě rozsudkem č. j. 16 Ad 16/2010 - 35 ze dne 27. 4. 2011, kterým napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Krajský soud poukázal na čl. 20 Smlouvy o zabezpečení, judikaturu krajských soudů a Ústavního soudu (nález ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 939/10), podle které se za sídlo zaměstnavatele považuje sídlo entity s právní subjektivitou (zde na území České republiky), nikoli umístění konkrétní organizační složky takového subjektu. Jelikož žalobce pracoval v železniční stanici Bratislava-Petržalka, jež byla podle názoru krajského soudu organizační jednotkou Československých státních drah se sídlem v Praze, měl jeho zaměstnavatel s právní subjektivitou sídlo na území České republiky, doby pojištění získané před rozdělením ČSFR byly proto dle krajského soudu české. Ze zákona č. 68/1989 Sb., o organizaci Československé státní dráhy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ČSD“), ve spojení se zákonem č. 65/1965, zákoník práce, ve znění účinném ke dni rozdělení ČSFR, krajský soud dovodil, že organizační jednotka železniční stanice Bratislava-Petržalka mohla v právních vztazích vystupovat, ale vždy jménem Československých státních drah, tudíž tato organizační jednotka nemohla být zaměstnavatelem.

II. Kasační stížnost

[6] Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 35, napadla v celém rozsahu žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížností ze dne 3. 6. 2011 doplněnou podáním ze dne 20. 6. 2011 z důvodů podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatelka poukazovala na to, že vycházela z předchozího rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 2. 2009, č. j. 16 Cad 151/2008 - 34, který nezpochybnil předmětné doby pojištění jako doby slovenské, přičemž rozhodnout o nich podle žalované tudíž přísluší slovenskému nositeli pojištění. Stěžovatelka proto dovozuje, že Krajský soud v Plzni v totožné věci bez dostatečného odůvodnění popřel svůj předcházející pravomocný rozsudek. Odkaz krajského soudu na rozhodovací praxi Ústavního soudu považuje stěžovatelka za nepatřičný, neboť žalobce je německý státní občan s trvalým bydlištěm v Německu. Stěžovatelka zastávala názor, že k posouzení pojištění osob zaměstnaných u Československých státních drah působících v rámci celé federace je v souladu se Správním ujednáním o provádění Smlouvy stěžejní sídlo odštěpného závodu nebo organizační složky. Stěžovatelka i slovenský nositel pojištění vycházeli při výkladu Smlouvy a Správního ujednání z územního hlediska, což dle názoru stěžovatelky plně odpovídá vůli smluvních stran. Stěžovatelka poukázala na smysl tohoto pravidla, který shledávala v tom, že řada podniků před rozpadem ČSFR měla sídlo zejména v Praze, ačkoli činnosti vykonávala na celém území státu; bylo proto nutné vyřešit situaci těch osob, které pracovaly a žily na území jednoho nástupnického státu, ačkoli sídlo jejich zaměstnavatele bylo na území jiného státu, přičemž bylo nutné náklady na rozdělení federace rozdělit poměrně a spravedlivě mezi oba nástupnické státy. Stěžovatelka se v tomto směru dovolávala i judikatury Nejvyššího správního soudu – rozsudek ze dne 28. 5. 2009, č. j. 6 Ads 14/2009 - 41; ze dne 5. 8. 2010, č. j. 6 Ads 25/2010 - 146, aj.). Jelikož je český systém důchodového pojištění založen na průběžném financování, stěžovatelka považuje za nepřijatelné zatížit stávající důchodový systém platbami za doby zabezpečení, které má v souladu se Smlouvou zajistit slovenský nositel pojištění, přičemž česká strana nemůže po slovenské straně jednostranně žádat jakékoli refundace. Stěžovatelce navíc není zřejmé, na základě čeho dospěl krajský soud k závěru, že železniční stanice Bratislava-Petržalka byla odštěpným závodem, když v tomto směru krajský soud neprovedl žádné dokazování; stěžovatelka naopak dovozuje, že tato jednotka organizačně spadala pod odštěpný závod Bratislavská oblast se sídlem Bratislava. Stěžovatelka navíc poukázala na to, že veškerá doba získaná před rokem 1993 v ČSFR byla žalobci zhodnocena v německém důchodu. Z důvodu přiznání německého důchodu stěžovatelka argumentovala i čl. 39 odst. 1 písm. c) Smlouvy mezi Českou republikou a SRN o sociálním zabezpečení, publ. pod č. 94/2002 Sb. m. s. a nařízením Rady (EHS) č. 1408/71, resp. nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004.

[7] V závěru kasační stížnosti stěžovatelka navrhovala přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 27. 10. 2011, č. j. 6 Ads 136/2011 - 98, kasační stížnosti žalované přiznal odkladný účinek.

[8] Žalobce podáními ze dne 29. 5. 2011 a 21. 6. 2011 žádal doplnění rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 35, o uložení povinnosti stěžovatelce vypočítat „invalidni banicky dochodok I.AA“ současně se „starobnym doch. IAA“ do 10 dní, o uložení povinnosti žalované vyplatit žalobci důchod a doplatek od 4. 7.

2003 do 30. 6. 2011; dále žádal po krajském soudu a stěžovatelce za diskriminaci a průtahy v řízení zaplatit částku 20 000 EUR. Krajský soud se přípisem ze dne 13. 6. 2011 dotázal žalobce, co těmito podáními sleduje. Žalobce se podáním ze dne 7. 7. 2011 vyjádřil ke kasační stížnosti stěžovatelky tak, že tato má být jako zmatečná zamítnuta, neboť stěžovatelka „klame“, přičemž navrhoval vypočítání „inval.-banicky dochodok“ nezávislým odborníkem. Na této argumentaci stěžovatel setrval i v dalším podání ze dne 22. 6. 2011 (adresovaném Nejvyššímu správnímu soudu).

[9] Krajský soud na tuto situaci reagoval tak, že usnesením ze dne 5. 8. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 83, návrh žalobce na vydání opravného usnesení zamítl.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud konstatoval přípustnost kasační stížnosti, neboť ta byla podána osobou oprávněnou (ustanovení § 102 s. ř. s.), opírá se o důvody uvedené v ustanovení § 103 písm. a) a d) s. ř. s., a není nepřípustná ani z jiných důvodů ve smyslu ustanovení § 104 s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. a v rozsahu kasační stížnosti podle ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. přezkoumal, přitom dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Vedly ho k tomu následující úvahy:

[11] Nejvyšší správní soud uvádí, že stížnostní důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. je dán, pokud soud při svém rozhodování aplikoval na posuzovanou věc jiný právní předpis (normu), než který na věc dopadá, nebo pokud byl soudem sice aplikován správný právní předpis, avšak nebyl správně vyložen. O nesprávné posouzení právní otázky může jít také tehdy, pokud by byl vyvozen nesprávný právní závěr z jinak správně zjištěného skutkového stavu věci.

[12] Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu nepřezkoumatelnosti soudního rozhodnutí spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

[13] K otázce nepřezkoumatelnosti soudního rozhodnutí z hlediska nesrozumitelnosti či nedostatku důvodů rozhodnutí se vyjádřil Nejvyšší správní soud, např. ve svém rozsudku ze dne 4. 12. 2003, sp. zn. 2 Ads 58/2003 (všechna rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), takto:

[14] *„Za nesrozumitelné lze obecně považovat takové soudní rozhodnutí, jehož výrok je vnitřně rozporný, kdy nelze zjistit, zda soud žalobu zamítl nebo o ní odmítl rozhodnout, případy, kdy nelze seznat co je výrok a co odůvodnění, dále rozhodnutí, z něhož není patrné, které osoby jsou jeho adresátem, rozhodnutí s nevhodnou formulací výroku, která má za následek, že rozhodnutí nikoho nezavazuje apod. Nedostatkem důvodů pak nelze rozumět dílčí nedostatky odůvodnění soudního rozhodnutí, ale pouze nedostatek důvodů skutkových. Skutkovými důvody, pro jejichž nedostatek je možno rozhodnutí soudu zrušit pro nepřezkoumatelnost, budou takové vady skutkových zjištění, která utvářejí rozhodovací důvody, typicky tedy tam, kde soud opřel rozhodovací důvody o skutečnosti v řízení*

nezjišťované, případně zjištěné v rozporu se zákonem anebo tam, kdy není zřejmé, zda vůbec nějaké důkazy v řízení byly provedeny.“

[15] Nejvyšší správní soud konstatuje, že má-li být soudní rozhodnutí přezkoumatelné, musí z něj být zřejmé, jaký skutkový stav vzal správní soud za rozhodný a jak uvážil pro věc rozhodné skutečnosti, resp. jakým způsobem postupoval při posuzování těchto skutečností. Tato zjištění pak musejí nalézt svůj odraz v odůvodnění rozhodnutí. Je tomu tak proto, že jen prostřednictvím odůvodnění lze dovodit, z jakého skutkového stavu správní soud vyšel a jak jej uvážil. Co do rozsahu přezkoumávání správního rozhodnutí (po věcné stránce) je pak správní soud, nestanoví-li zákon jinak (srov. ustanovení § 75 odst. 2 s. ř. s. v návaznosti na ustanovení § 71 odst. 2 věta třetí s. ř. s.), vázán dispoziční zásadou. Ponechat stranou nelze okolnost, že odůvodnění rozhodnutí v podstatě předurčuje možný rozsah opravného prostředku vůči němu ze strany účastníků řízení. Pokud by totiž soudní rozhodnutí vůbec neobsahovalo odůvodnění nebo by nereflektovalo na žalobní námitky a na zásadní argumentaci, o níž se opírá, mělo by to nutně za následek jeho zrušení pro nepřezkoumatelnost.

[16] Nejvyšší správní soud je toho názoru, že napadené rozhodnutí Krajského soudu v Plzni není nepřezkoumatelné z toho důvodu, že by bylo nesrozumitelné. V případě napadeného rozhodnutí se krajský soud nedopustil výše definované nesrozumitelnosti v podobě vnitřní rozpornosti výroku, nerozlišení výroku a odůvodnění, nezjistitelnosti jeho adresátů či nevhodné formulace, protože napadené rozhodnutí přehledně obsahuje všechny zákonem předepsané náležitosti. Ostatně samotná stěžovatelka jeho obsahu porozuměla (to, že s jeho obsahem nesouhlasí, nepředstavuje důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí pro jeho nesrozumitelnost).

[17] Napadené rozhodnutí dle názoru Nejvyššího správního soudu netrpí ani nedostatkem důvodů, neboť Krajský soud v Plzni uvedl, proč považuje napadené správní rozhodnutí za nezákonné a své úvahy právně a skutkově rozvedl (ke správnosti těchto závěru se Nejvyšší správní soud vyjádří níže).

[18] Namítá-li stěžovatelka, že krajský soud se odchýlil bez bližšího odůvodnění od svého předcházejícího názoru obsaženého v rozsudku ze dne 24. 2. 2009, č. j. 16 Cad 151/2008 - 34, Nejvyšší správní soud obecně konstatuje, že podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu (viz rozsudek ze dne 20. 9. 2007, č. j. 2 As 94/2006 - 51, publikovaný pod č. 1424/2008 Sb. NSS) má krajský soud povinnost, hodlá-li se odchýlit od právního názoru vyjádřeného v jeho předcházejícím rozhodnutí, se s tímto dřívějším odlišným názorem argumentačně vypořádat; pokud tak neučiní, může tím zasáhnout do práva účastníků řízení na spravedlivý proces. V daném případě však nelze krajskému soudu důvodně vytýkat takovéto pochybení, neboť v mezidobí se Ústavní soud nálezem ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 939/10 (na nějž krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí odkázal), vyslovil ke Smlouvě a Správnímu ujednání ve vztahu k občanům České republiky a zaměstnancům Československých státních drah. Za takovéto situace proto krajský soud v souladu s čl. 89 odst. 2 Ústavy musel nález Ústavního soudu interpretovat a případně i aplikovat. Nejvyšší správní soud proto považuje rozsudek krajského soudu za přezkoumatelný a srozumitelný (byť stručnější) i v tom ohledu, že se

odchýlil od předcházejícího rozhodnutí téhož senátu (ke správnosti závěrů krajského soudu se Nejvyšší správní soud vyjádří dále).

[19] Nejvyšší správní soud nemůže přisvědčit ani důvodnosti námitky stěžovatelky v tom směru, že není zřejmé, na základě čeho krajský soud dospěl k závěru ohledně toho, že železniční stanice Bratislava-Petržalka je samostatný odštěpný závod, neboť krajský soud o toto skutkové zjištění, jehož správnost stěžovatelka zpochybňuje, své právní závěry neopřel - za stěžejní považoval to, že jako zaměstnavatel mohly vystupovat pouze Československé státní dráhy, které byly nadány právní subjektivitou, nikoli jednotlivé odštěpné závody. V takovém případě by podle Nejvyššího správního soudu bylo irelevantní podrobně se zabývat tím, zda železniční stanice Bratislava-Petržalka představovala sama o sobě odštěpný závod, případně zda byla součástí jiného odštěpného závodu na území Slovenska, neboť by to nic nezměnilo na právním závěru krajského soudu v tom smyslu, že subjektem, u něhož žalobce získával doby pojištění, byly Československé státní dráhy se sídlem v Praze, a doby pojištění byly z tohoto důvodu podle názoru krajského soudu českými dobami pojištění.

[20] Není proto naplněn stěžovatelkou uplatněný kasační důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

[21] Pro posouzení námitky týkající se právního závěru ohledně příslušnosti České republiky k hodnocení dob zabezpečení získaných do roku 1990 na území ČSFR je třeba rekapitulovat skutkové okolnosti zřejmé ze správního spisu a jeho doplnění, které provedla stěžovatelka dne 8. 8. 2011.

[22] Žalobce nar. X na Slovensku, je státním občanem Spolkové republiky Německo (ve spisu je rovněž založeno osvědčení o státním občanství Slovenské republiky ze dne 4. 8. 1995 č. VVS 3509/95 osv.).

[23] Podle evidenčních listů důchodového zabezpečení obsažených ve správním spisu získal žalobce v důchodovém zabezpečení ČSFR v období od roku 1962 do 30. 4. 1990 celkem 9918 dnů, z toho na území České republiky v období od 5. 10. 1965 do 10. 2. 1977 celkem 11 let a 123 dnů v I.AA kategorii (práce v podzemí hlubinných dolů). Posledním zaměstnavatelem na území ČSFR byly ke dni 4. 4. 1990 Československé státní dráhy, Bratislavská oblast, Traťová distance Bratislava-jih, Legionárska 27, Bratislava.

[24] Žalobce podal ve Spolkové republice Německo žádost o důchod, který mu byl německou institucí (pojišťovnou pro horníky) přiznán od 1. 7. 2003 jako důchod pro horníky; pro tento důchod mu německá instituce hodnotila doby získané od 9. 2. 1964 do 31. 1. 2003, tedy včetně dob získaných na území ČSFR, pro nárok 447 měsíců, pro výpočet důchodu 464 měsíců. Žalovaná jeho žádost o invalidní důchod (ze dne 4. 7. 2003) zamítla 2. 3. 2005 (a poté 7. 3. 2008), neboť zjistila, že veškerou dobu důchodového zabezpečení získanou na území ČSFR náleží podle čl. 20 Smlouvy hodnotit Slovenské republice (podle sídla posledního zaměstnavatele na území ČSFR), výrok přitom odůvodnila rovněž ustanovením § 38 zákona o důchodovém pojištění, Smlouvou o sociálním zabezpečení mezi ČR a Spolkovou republikou Německo č. 94/2002 Sb. m. s. a počínaje 1. 5. 2004 i s přihlédnutím k nařízení č. 1408/71 a nařízení č. 574/72.

[25] Ze správního spisu je rovněž zřejmé, že Sociální pojišťovna v Bratislavě nejprve žalobci přiznala předčasný starobní důchod, který mu rozhodnutím ze dne 14. 1. 2009 odňala jako neprávem přiznaný, neboť zjistila, že za situace, kdy nositel pojištění v SRN pro výpočet invalidního důchodu hodnotil veškeré doby zabezpečení získané podle předpisů Slovenské republiky (tedy doby ČSFR) a nárok na invalidní důchod vznikl dříve, než byla účinná Smlouva o sociálním zabezpečení mezi Slovenskou republikou a SRN, mu důchod od slovenské instituce nenáleží. Podle čl. 29 odst. 1 Smlouvy mezi SR a SRN o sociálním zabezpečení, který je uveden v příloze III nařízení č. 1408/71 a uplatňuje se tedy i po vstupu nařízení v platnost, smlouva nezakládá nárok na dávky za dobu před nabytím její platnosti a nezakládá nárok na dávky osobám, které získaly doby pojištění podle právních předpisů jednoho smluvního státu (zde Slovenské republiky, býv. ČSFR), a v době, kdy smlouva nabyla platnosti, mají trvalý pobyt na území státu, kde podle jeho právních předpisů (tedy SRN) pobírají dávky i za doby pojištění podle právních předpisů prvního státu (zde SR); to platí přiměřeně i v případech, kdy doby pobírání důchodů různého druhu na sebe bez přerušení navazují. Obdobná úprava platí i pro vztahy mezi Českou republikou a SRN (v České republice smlouva nabyla účinnosti 1. 9. 2002, na Slovensku 1. 12. 2003). Rozhodnutím ze dne 14. 1. 2009 Slovenská pojišťovna rovněž zamítla žalobcovu žádost o invalidní důchod z týchž důvodů (hodnocení veškerých dob pojištění ze strany německé instituce).

[26] Žalobce poté podal žádost o starobní důchod, která byla dne 12. 11. 2009 doručena stěžovatelce (německou institucí). Současně bylo sděleno, že žalobce pobírá od 1. 3. 2007 německý starobní důchod ve výši 672,88 EUR a dále rentu z důvodu nemoci z povolání od 13. 6. 2001 v roce 2009 ve výši 301,17 EUR (dávka z úrazového pojištění). Pro výpočet starobního důchodu hodnotila německá instituce /tiskopis E 205 DE/ veškeré prokázané doby od 1. 9. 1962 do 31. 7. 2006 v celkové délce 503 měsíců, tj. 41 let pojištění a 11 měsíců, včetně doby na území ČSFR.

[27] Pro posouzení otázky, zda náleží od České republiky žalobci starobní důchod, je třeba vyřešit, zda žalobce byl v minulosti pojištěn podle předpisů České republiky. Česká republika je od 1. 5. 2004 členským státem Evropské unie a od tohoto data se nepoužijí žádná ustanovení bilaterálních smluv o sociálním zabezpečení, ledaže by tato ustanovení byla vtělena do přílohy III nařízení č. 1408/71. Pro vztahy mezi Německem a Českou republikou je v příloze – obdobně jako pro Slovensko vtělen čl. 39 odst. 1 písm. b) a c) Smlouvy o sociálním zabezpečení mezi ČR a SRN (obdobného obsahu jak byl výše citován ze smlouvy Slovensko-německé). Ovšem aplikace a posouzení případné výluky z povinnosti poskytnout důchod za doby zabezpečení na území členského státu Unie je možno posoudit až poté, co bude zjištěno, že žalobce z hlediska právního podléhal v minulosti právním předpisům České republiky.

[28] Nejvyšší správní soud nesdílí názor krajského soudu, že tomu tak bylo; především je nutno oddělit otázku faktickou (tedy skutečnost, že žalobce na území České republiky v hranicích od 1. 1. 1993 v období federálního státu pracoval) od otázky právní: podle shora citovaného článku 20 Smlouvy zapsaného od 1. 5. 2004 v příloze nařízení č. 1408/71 se všechny doby důchodového zabezpečení získané ve federálním státě rozdělily mezi nástupnické státy Českou a Slovenskou republiku prioritně podle kritéria sídla

zaměstnavatele ke dni 31. 12. 1992 nebo naposledy před tímto dnem, popřípadě podle sídla organizační složky zaměstnavatele zapsané v obchodním rejstříku (čl. 15 Správního jednání). Československé státní dráhy byly ne-li největším zaměstnavatelem v zaniklém federálním státě, tak jedním z největších, tomu odpovídala i jejich organizační struktura. Nejvyššímu správnímu soudu, který řešil několik obdobných případů, je tato organizační struktura dobře známa z úřední činnosti a byla popsána v těchto rozhodnutích (srov. např. rozsudek ze dne 12. 8. 2008, č. j. 3 Ads 37/2009 - 62). Pro posuzovanou věc z toho plyne (viz shora bod č. 23), že posledním zaměstnavatelem byly ČSD, Bratislavská oblast, což byl odštěpný závod zapsaný v obchodním rejstříku Okresního soudu Bratislava I (oddíl Pš, vložka číslo 110/B) na adrese Klemensova 8, Bratislava) a rovněž tak rejstříku Městského soudu v Praze sp. zn. ALX 302 IČ 00407135 s účinností od 1. 7. 1989, kde je zapsán odštěpný závod Československé státní dráhy, Bratislavská oblast, Bratislava, Klemensova 8. Protože podle čl. 20 Smlouvy ve spojení s čl. 15 Správního ujednání bylo poslední sídlo zaměstnavatele žalobce na území Slovenska, jsou všechny doby zabezpečení před rokem 1993 považovány za slovenské.

[29] Dále nutno vyhodnotit dopad nálezů Ústavního soudu, který se zabýval nároky českých občanů na dorovnání důchodů v případě, že úhrn jejich důchodů od slovenské instituce za doby získané v ČSFR a české instituce nedosahoval úrovně českého důchodu vypočítaného za veškeré doby pojištění, zejména nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 939/10, který se nad rámec situace českých občanů obecně vyjádřil k výkladu čl. 15 odst. 1 Správního ujednání o provádění Smlouvy o zabezpečení ve vztahu k Československým státním drahám a jejich zaměstnancům, a dále nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 5/12.

[30] Především je třeba zdůraznit, že Ústavní soud se zabýval výhradně situací občanů České republiky, kteří požadovali dorovnání svého důchodu. V projednávané věci je situace odlišná: soud posuzuje případný nárok občana Spolkové republiky Německo, který nepožaduje nějaké dorovnání, nýbrž český starobní důchod za doby zabezpečení získané v ČSFR. I když rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-399/09 Landtová stanovil, že na dorovnání důchodů je třeba aplikovat princip rovnosti (zákazu diskriminace z důvodu občanství), v případě žalobce z hlediska skutkového o takovou situaci nejde, neboť žalobce žádný důchod od slovenské instituce nepobírá (netvrdí to, ani správní spis o tom nesvědčí). Předmětem řízení je posouzení, zda má žalobce vůbec nějaký nárok od České republiky; k tomu je potřeba posoudit výlučně sídlo jeho posledního zaměstnavatele na území ČSFR. Za rozhodující považuje Nejvyšší správní soud to, že v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/12 Ústavní soud posuzoval rovněž nárok zaměstnance ČSD a v tomto rozhodnutí není obsažen závěr, že by sídlo ČSD bylo na území České republiky, bez ohledu na členění na odštěpné závody. Ústavní soud také v analytické právní větě k cit. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/12 obsažené v dokumentaci NALUS uvádí, že „Občané České republiky zaměstnaní v době do 31. 12. 1992 u zaměstnavatele se sídlem na území dnešní Slovenské republiky ...“, to znamená, že situaci skutkově obdobnou vyhodnotil Ústavní soud jako situaci zaměstnavatele se sídlem na území Slovenské republiky.

[31] Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že dotazem ze dne 3. 4. 2012 u Ministerstva práce a sociálních věcí si objasnil finanční dopady přehodnocování sídla zaměstnavatelů, kteří se takto organizačně členili na odštěpné závody; pokud by mělo –

jakože Nejvyšší správní soud v posledně citovaném nálezu takové závěry nečte – dojít k převzetí závazků z důchodového zabezpečení zaměstnanců ČSD a dalších obdobných podniků Českou republikou, mělo by to dopady na výplatu důchodů po roce 2012 odhadem ve výši 500-600 mld. Kč (jen ČSD zaměstnávaly ke konci roku 1992 téměř 134 tisíc zaměstnanců).

[32] Bližší důvody, proč ani pro české občany zaměstnané u jiných organizačních složek ČSD než Správy přepravních tržeb nelze bez dalšího přebírat závěr nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 939/10 objasnil Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 3 Ads 130/2008 - 204 ze dne 25. 8. 2011. Na něj je možno odkázat s tím, že jeho závěry ve věci sídla ČSD jsou platné i zde, s modifikací, kterou podle názoru Nejvyššího správního soudu přinesl nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 5/2012.

[33] Nejvyšší správní soud v posuzovaném případě nad rámec shora uvedeného odůvodnění dodává, že dikce čl. 15 Správního ujednání (včleněného od 1. 5. 2010 do přílohy nařízení č. 987/2009) nepoužívá jako kritérium pro určení příslušného systému pojištění pouze zaměstnavatele coby entitu mající právní subjektivitu ve smyslu soukromého práva. Naopak výslovně hovoří o tom, že za sídlo se považuje i sídlo odštěpného závodu nebo jiné organizační složky zapsané v obchodním rejstříku. Správní ujednání o provádění Smlouvy o zabezpečení tedy předpokládá, že zaměstnavatelem může být buď entita mající právní subjektivitu (neboť podle ustanovení § 19c zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů má sídlo subjekt práva – právnická osoba), anebo entita v podobě odštěpného závodu nebo jiné organizační složky zapsané v obchodním rejstříku nemající právní subjektivitu ve smyslu soukromoprávním, neboť jinak by čl. 15 odst. 1 věta druhá za středníkem Správního ujednání ztratil svůj normativní obsah.

[34] Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že odštěpný závod nebo jiná organizační složka nebyla z hlediska soukromého práva skutečným zaměstnavatelem u ní pracujících osob, neboť nebyla samostatným právním subjektem, nýbrž součástí subjektu – právnické osoby jako celku – který nemusel mít své sídlo v sídle této organizační složky. Za stěžejní kasační soud považuje naopak to, že Správní ujednání o provádění Smlouvy upravuje otázky sociálního zabezpečení, tudíž spadá do oblasti veřejného práva, které totožné pojmy používá v určitých případech k popsání odlišných situací (srov. ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, používající pojmy „zaměstnavatel“, „zaměstnanec“ na osoby, které jimi z hlediska zákoníku práce nejsou).

[35] Nejvyšší správní soud je toho názoru, že smyslem Smlouvy o zabezpečení a Správního ujednání o provádění Smlouvy o zabezpečení bylo adekvátně a spravedlivě reagovat na rozdělení ČSFR k 1. 1. 1993. Nejvyšší správní soud v souladu se stěžovatelkou je přesvědčen, že v hlavním městě bývalé federace bylo sídlo mnoha subjektů, které vykonávaly svou činnost prostřednictvím svých organizačních složek na území celé federace (tj. z dnešního pohledu i na území Slovenské republiky). Jednotliví zaměstnanci však své zaměstnávání nevykonávali „na celém území federace“, ale vždy u příslušné organizační složky svého zaměstnavatele. Tomu odpovídá i dikce ustanovení § 29 odst. 1 písm. b) zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění ke dni 31. 12. 1992, jež za

podstatnou část pracovní smlouvy stanoví náležitosti pracovní smlouvy: *„místo výkonu práce (obec a organizační jednotku nebo jinak určené místo).“*

[36] Určení příslušnosti právních předpisů nástupnického státu prostřednictvím kritéria sídla odštěpného závodu nebo jiné organizační složky se právo sociálního zabezpečení mohlo maximálně přiblížit faktické situaci ohledně místa, kde byla vykonávána činnost, která zakládala účast na důchodovém zabezpečení, a protože bylo vysoce pravděpodobné, že s místem výkonu práce u příslušné organizační složky dotyčnou osobu váží i další pouta v podobě rodinných vazeb či státoobčanského svazku. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že dřívější organizační členění zaměstnavatelů nemuselo plně odpovídat státním hranicím nástupnických států a že proto mohlo docházet zejména v nově určených příhraničních oblastech k určení příslušnosti druhého smluvního státu, než ve kterém měla takováto osoba bydliště a k němuž ji vázala další pouta. Tato okolnost však podle přesvědčení Nejvyššího správního soudu neodůvodňuje odmítnutí kritéria sídla odštěpného závodu nebo jiné organizační složky jako nespravedlivého.

[37] Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že názor krajského soudu ohledně toho, že odštěpný závod musel mít právní subjektivitu, aby byl zaměstnavatelem, je nesprávný. Za stěžejní pro řádnou aplikaci Smlouvy a Správního ujednání naopak kasační soud považuje to, u které organizační složky (bez ohledu na její právní subjektivitu) zaměstnanec svou práci vykonával.

[38] Obiter dictum Nejvyšší správní soud dodává, že i kdyby Česká republika byla příslušná k hodnocení dob získaných před r. 1993, nebylo by za současného právního stavu věcí možné, aby žalobce pobíral za tytéž doby dva důchody téhož druhu (čl. 12 odst. 1 ve spojení s čl. 46b nařízení č. 1408/71); přiznání starobního důchodu v případě, že by nebyl aplikovatelný čl. 39 odst. 1 písm. b) Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikovou Německo (příloha III nařízení č. 1408/71) by patrně vedlo ke snížení německého důchodu; soud nemusel pro tuto úvahu obiter dictum zjišťovat obsah německého práva, neboť rubrika na tiskopise E 202 v části 9.1. vyplněná německou prošetřující institucí uvádí: *„Jsou-li dotčenou institucí poskytovány dávky stejného druhu, může být důchod vypočtený prošetřující institucí snížen? Ano.“*

[39] Za dané situace proto Nejvyššímu správnímu soudu nezbylo nic jiného, než rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2011, č. j. 16 Ad 16/2010 - 35, jako nezákonný zrušit a věc vrátit Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

[40] V novém rozhodnutí krajský soud rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (ustanovení § 110 odst. 3 s. ř. s.).

[41] Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí (ustanovení § 110 odst. 4 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. dubna 2012

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu